

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSkih UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru" Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Perot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost, v Trstu.

Učiteljska knjižnica

Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru" Pazin.

Štev. 10.

V Trstu, dne 16. julija 1920.

Leto I.

Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu

Vsem učiteljskim društvom in jugoslovenskemu učiteljstvu Primorja!

V dneh 5. in 6. avgusta t. l. se bodo vršila

zborovanja „Zveze“

s sledečim vspešdom:

PRVI DAN.

- 1) Ob 8. uri se vrši seja upravnega odbora „Zveze“.
- 2) Po seji upravnega odbora se posvetujejo vsi odseki.
- 3) Ob 16 uri bo

delegacijsko zborovanje

s sledečim dnevnim redom:

- a) Poročilo „Zvezinega“ vodstva.
- b) Poročilo o „Učit. Listu“.
- c) Poročilo vseh odsekov.
- č) Določitev dnevnega reda za javno zborovanje.

DRUGI DAN.

- 1) Ob 11. se vrši

Javno zborovanje

vsega jugoslovenskega učiteljstva „Zveze“ z dnevnim redom, kakor ga je določila delegacija.

O p o m b a: Imena vseh delegatov posameznih društev je sporočiti vodstvu „Zveze“ najkasneje do 31. t. m. na naslov predsednika A. Germeke, Sv. Ivan pri Trstu, št. 950.

Do istega časa in na isti naslov naj se pošljejo vsi predlogi in nasveti učiteljskih društev in posameznih članov.

Glede prenočišča pa se je treba javiti najkasneje do 25. t. m., in sicer na isti naslov.

Izlet v Benetke z združenim obiskom mednarodne umetniške razstave se vrši v dneh 7. in 8. avgusta t. l. Dosedaj se je priglasilo že preko 100 tovarišev in tovarišic.

Opozarjamo, da smo izpremenili uro javnega zborovanja od 9. na 11., ker smo se morali ozirati na dohode jutranjih vlakov, da tako omogočimo članom čim večjo udeležbo.

Jugoslovenski učitelji in učiteljice! Na letošnjem zborovanju „Zveze“ se bodo obravnavala važna in aktualna učiteljska in šolska vprašanja. Dolžnost vsakega člana je, da se tega dela udeleže z besedo in dejanjem.

VODSTVO.

„Po koncu — mož“.

Zgodilo se je, da se je rodil človek, ki mu je bilo že od rojstva zapisano, da bo „po koncu — mož“, kakor pravi nekje naš veliki Župančič. Našel je svojo ravno pot in stopil po nji v življenje, kjer je izkopal iz sebe pravega človeka. Jasnega lica in ponosnega koraka je stopal mimo tisočeri čeri in prepado, kajti mati mu je bila dala na pot le en edini nauk: „Bodi pošten, vse drugo pride samo po sebi!“ In človek se je držal

tega nauka; saj bi tudi ne bil mogel drugače, ker je bil duh materine krvi.

Postal je „pokoncu — mož“, a cena je bila krvava. Kajti življenje ne daje zastoj od sebe najvišjega zaklada. S krvjo in boleščjo ga je moral odkupiti in ko ga je imel, je bilo dopolnjeno njegovo hrepenenje. Pa so prišli ljudje, hinavski in zavratni, da bi mu ga izrgali iz rok. A on je ostal trden. In takrat se je zgodilo, da je zažvižgal preko njegovega hrbta bič, ki je segel človeku tudi v razorano lice. Pa človek ni klonil glave, ampak je pogledal krivici v obraz in dejal: „To je moje pravo, ki mi ga nihče ne more vzeti“. In šel je in ga je branil s pestjo, ker je znal, da izpolnjuje naročilo svoje matere.

* * *

„To je moje pravo!“ — To je klic, ki mora priti iz učiteljskih vrst v današnjih dneh krivice in nasilja. Kajti „po koncu — moža“, ki nam ga je dala mati in ga je pomagalo ustvarjati življenje, ne damo na oltar ne krivici, odti v plašč zakona, niti nasilju, odprtemu na moč jekla. Če naj ustvarjamo mi ljudi, ki naj v življenju pobijajo nasilje in krivico ter sejejo ljubezen in pravico, moramo najprej sami najti isto pot. In mi jugoslovenski učitelji smo jo vsikdar našli, kadar je bilo potrebno. V današnjih dneh je ta potreba potrkala na naša vrata z dvojno silo.

Od časa popolnega ravsula stare Avstrije so morale naše vrste prestati obilo trpljenja. Na oltar slepemu militarizmu so morali naši najboljši tovariši podati največjo žrtev: svojo svobodo! Zaradi ljubezni do rodne grude in naroda je bilo učiteljstvo preganjano, kakor pes v cerkvi. Vklenjeni, kakor najhujši zločinci, so romali naši tovariši v razne ujetniške tabore, srednjeveške gradove in zatohle podzemeljske ječe, kjer so morali daleč od doma in svojcev preživeti bridke ure. Po dolgih mesecih so se vrnili telesno in duševno strti ter — ironija! — so hvalili še Boga, da jih ni zadelo še najhujše. Za storjeno krivico in prestano trpljenje ni bilo druge tolažbe kakor ta, da bodo časi vojaškega paševanja minili in se krivica ne povrne več v nobeni obliki.

Vojaško paševanje je v resnici umrlo in zdelo se je, da pojde z njim tudi krivica. A učiteljstvo se je varalo, kajti krivica je ostala in pašuje še dandanes. Pa bi hotela zavzeti obraz pravice in zato se odeva v plašč „zakona“. Naše učiteljstvo ni preganjano in trpinčeno morda zaradi neizpolnjevanja dolžnosti do šole in naroda, ampak zaradi izpolnjevanja vsega tistega dela, ki je zvezano z visoko misijo pravih ljudskih vzgojiteljev. Oblast, ki bi morala ne samo ščititi, ampak celo pospeševati vsako prosvetno in kulturno delo med narodom, se postavlja s svojimi čini v nasprotje z nalogami, ki so ji dane kot predstaviteljici in izvrševaljici ljudske volje. Umevno je, da je to pot, ki vodi ljudstvo v ravno v nasprotno smer mišljenja in čustvovanja, kakor bi si ga morda oblast želela. Kajti, kdor dela proti interesom ljudstva, ne žanje ljubezni ampak sovraštvo. In kulturno ter prosvetno delo sta najvišji potrebi človeštva.

Pa ne samo zaradi takega dela je učiteljstvo preganjano v današnjih dneh. V zakonih vsake moderne države je zagotovljena vsem državljanom svoboda bodisi verskega, političnega ali pa kakršnega že koli prepričanja. Jugoslovenski učitelj je na teh pravicah prikrajšan in tako ponižan na nivo srednjeveškega sužnja. Menda mu štejejo v greh celo to, da je Slovenec. Že to je dovolj, da ga gledajo vsepovsod z očesom nezaupanja, da preže nad njim kakor jastrebi nad golobom ter čakajo komaj trenuka, kdaj se bo i v šoli ali pa zunaj nje pregrešil zoper „zakone“. Ti se seveda ustvarjajo po želji in potrebi slehernega vaškega orožnika.

Sicer pa ni treba niti take pregrehe, da pade

bič nasilnika na učiteljske rame. Orožniška poročila, skovana v sovraštvo in pod vplivom sfanatiziranih drugorodcev, zadoščajo italijanski oblasti za preganjanje naših vrst. Nič preiskave ni treba, nič ugotovljenja resnice! Nasilje se skriva pod plašč zakona, ki ga oblast razlaga po svoje in težka roka persekucije pade na nedolžne rame.

To je oni grenki delež, ki ga je deležno učiteljstvo zaradi značajnosti, poštenja in ljubezni, ki so bistvo njegove psihe.

A v očigled vsemu temu naš stan ne bo klonil glave, ne bo šel s poti, ki mu je zapisana, ker ve, da vsaka krivica mora enkrat pasti. Vrste naših ljudi se bodo strnile v še ožji krog in oprti na vojno ljudstva, ki ga moramo vzgajati, in na čistost svojega delovanja bomo šli ter branili svoje pravo. Z gesto neustrašenih borilcev za resnico in svobodo najvišjih človeških pravic bomo stopili morda tudi na cesto, da pokažemo zakonu, ki je nezakon, pot, po kateri bi moral iti. Kajti časi so danes taki, da ni sužnjem mesta pod božjim solncem. In mi hočemo solnca, da bomo, izpolnjujoč svoje dolžnosti, živeli od svojih pravic.

„To je moje pravo!“ — je klic, ki vstaja v današnjih dneh iz naših vrst, je glasen memento vsem onim, ki so postavljeni, da čuvajo nad pravico svobodnega človeka. Kajti „pokoncu — moža“, ki smo si ga skovali v delu in trpljenju, ne damo od sebe, ker tako je bilo naročilo naše matere. In mi smo duh njenega duha in kri njene krvi.

Tretji slučaj.

In zopet nam je poročati o udarcu, ki je zadel naš stan. Naša šolska oblast, zaslepljena od strasti nacionalističnega šovinizma, je začela segati po posameznikih v naših vrstah in jih biti s krivično roko nasilja menda v plačilo zaradi vestnosti, s katero opravlja jugoslovensko učiteljstvo svojo kulturno nalogo v šoli in zunaj nje. V zadnjem času je začela prestavljati protizakonito razne naše tovariše, da se tako maščuje za njihovo kremenito značajnost in da morda tudi ob enem ugodi željam sfanatiziranih ljudskih mas.

Poleg dveh tovarišev, o katerih smo že poročali, je zadela nje krivična roka tudi tovariša A. Hreščaka, šolskega voditelja v Lokvi pri Divači. Iz „službenih ozirrov“ je prestavljen naš tovariš Hreščak tja nekam daleč med hribe, v Voisko nad Idrijo. Kdo je tovariš Hreščak, ni treba, da bi še posebej povdarjali! Vzoren učitelj, ki mu ga ne najdeš para daleč naokoli; v največji meri stanovsko zaveden mož, ki je delal vedno v dobrobit stanu in skrbel za njegove potrebe. Bil je eden izmed prvih, ki je spoznal potrebo organizacije, ki naj bi v naših krajih delovala v blagor stanu, šole in naroda. Po vseh teh svojih lastnostih je visoko cenjen v vrstah jugoslovenskega učiteljstva, ki je, kakor v obeh prejšnjih slučajih, z njegovim preganjanjem udarjeno naravnost v lice.

Kaj je pa zagrešil tov. Hreščak? Mi, ki sledimo že vrsto let vsakemu njegovemu delu, vemo, da ni zakrivil ničesar. Oblast, ki je bila interpelirana v tem pogledu, ne ve tudi pravega vzroka premestitvi. Seveda se našemu razumu upira ta nedolžna kretnja nevednosti. Če bi se bil naš tovariš Hreščak pregrešil proti svojim šolskim dolžnostim, bi bil zapadel gotovo disciplinarni preiskavi, ki bi bila ugotovila resnico in potem razsodila. A preiskave ni bilo, tedaj ni tudi krivde. Če bi se bil naš tovariš Hreščak pregrešil proti strogim zakonom v javnem življenju, bi ne bil danes svoboden, ampak bi se moral pokoriti v zatohlih prostorih za razmreženimi okni. Ker se to zopet ni zgodilo, ne more biti niti v tem pogledu nobene krivde. Ne preostaje nam tedaj nič drugega, nego da si mislimo, da je tovariš

Hreščak preganjan od oblasti, ker jim ni ljub. V današnjih časih pa ne more biti ljub našim oblastim vsak človek, ki je slovenske krvi, ki je značajan in ne krivi hrbta ne na levo, ne na desno, ampak hodi svojo pošteno pot. Vzrok te preemstitve mora tedaj biti politično osumljenje.

In res! Tovariša Hreščaka so bile že vojaške oblasti zaznamenovale za politično sumljivega. To vemo iz gotovega vira. Ker mu pa vojaška oblast ni mogla skriviti niti lasu, vkljub veliki želji, ki jo je najbrž imela, je ostal naš tovariš doma. Po poldrugem letu pa butne iz gen. civ. komisarijata dekret, ki ga premešča iz „službenih ozirov“. To postopanje oblasti je ne samo nekulturno, ampak tudi krivično v najskrajnejši meri, ker je v protislovju z vsemi še obstoječimi zakoni. Svoboda prepričanja je zagotovljena v vsaki moderni državi. Pri nas, ki živimo baje v najsvobodnejši, — ne! Seveda ne misli jugoslovensko učiteljstvo molčati k vsemu temu, ampak se bo postavilo v vseh treh slučajih preganjanja v bran za pravice stanu. Pri tem pa se bo poslužilo tudi najskrajnejših sredstev, da le pribori pravici veljavo, ki ji gre.

Opozarjamo šolsko oblast na vse posledice, ki jih utegne imeti ta njen korak in zahtevamo, da se nam v imenu pravice in svobode zagotovijo one pravice, ki jih je bil deležen še celo suženj pred tisoč leti. Jugoslovenski učitelj ni bil suženj pod Avstrijo, in ne bo niti pod Italijo. Zahtevamo, da se vsa nezakonita premeščenja prekličijo in da se naši tovariši puste na sedanjih mestih. Obljub in sladkih besed smo siti in hočemo od danes naprej samo dejanj, ker smo ljudje — dejanja.

Učiteljska internacionala.

Ideja za združenje učiteljskih društev v Zveze se je pojavila pri vseh narodih dokaj kasno. Ena najstarejših Zvez je društvo angleških učiteljev: The national union of teachers. Ustanovljeno je bilo leta 1870., ko se je nekim okrajnim društvom posrečilo ustanoviti to centralno društvo s sedežem v Londonu, ki je štelo l. 1918. 55 okrajnih društev z 98.000 člani.

Na Francoskem je taka Zveza ponikla ena najzadnjih; šele l. 1901., ko so se na kongresu v Bordo-u odločili za organizacijo: La Federation des amicales d'instituteurs et institutrices publiques, ki šteje danes 113 okrajnih učiteljskih društev z 120.000 člani. In predno se je to sklenilo, je bilo treba 20 let in 16 kongresov. Prva okrajna učiteljska društva na Francoskem so se ustanovila šele l. 1881.

Ravno tako kasno so stopile v življenje Zveze v Italiji, Belgiji in Španiji.

Misel o združenju učiteljskih organizacij se je pojavila torej zelo kasno. Ali še več let je trajalo, da se je rodila misel po ustvarjenju še večje, močnejše in silnejše zveze namreč po Zvezi učiteljstva celega sveta.

Prva misel po taki organizaciji se je rodila šele pred 15 leti. L. 1904. se je prvič poskusilo, da se združijo vse Zveze celega sveta v učiteljsko internacionalo, a l. 1906. se je sestel v Liježu v Belgiji I. kongres za združenje, kjer se je osnoval tudi stalni internacionalni biro učiteljskega združenja s sedežem v Bruselu.

Internacionala je sklicala do sedaj vsega 4 kongrese. Zadnji — peti kongres, ki bi se moral l. 1914. vršiti v Parizu, se ni mogel sklicati vsled nastopivše vojske.

Prvi kongres se je vršil l. 1906. v Liježu, drugi l. 1908. v Minskem, tretji l. 1910. v Parizu, četrti l. 1912. v Amsterdamu.

V internacionalnem združenju so zastopane Zveze iz Nemške, Angleške, Belgije, Češke, Bolgarske, Danske, Holandske, Francoske in Luksenburške.

Združenje je osnovano v nameri, da neguje kolikor mogoče močnejšo in intimnejšo vez med učiteljskimi Zvezami celega sveta in internacionalno solidarnost; da dela na napredku in izpopolnjevanju pouka na ljudskih šolah, in da deluje za moralno in materialno poboljšanje učiteljskega stanja v vseh državah.

V to združenje pošlje vsaka Zveza po 3 delegate za Glavni Biro, ki pa iz svoje srede izbere eksekutivni odbor, ki je stalen. Biro se shaja najmanj enkrat na leto, kongres pa vsaki dve leti enkrat. Vsaka Zveza plača v fond 40 frankov in še po 2 franka od vsakega tisoča svojih članov.

Biro ima svojega tajnika, ki ima od Centrale stalno plačo. Zadnji tajnik je bil H. P. Cundde, učitelj v Jundemu v Belgiji.

V tem internacionalnem združenju ni bila iz Jugoslavije zastopana nobena Zveza, pač pa so bili zastopani Bolgari.

(Iz Učit. Tov.)

Revija III. Internationale „Comunismo“

ki izhaja v Milanu pod vodstvom G. M. Serattija, prinaša v 7. letošnji številki zanimiv članek o političnih, gospodarskih in narodnostnih razmerah v zasedenem ozemlju. Sestavila sta ga sodruga Tuntar in Regent. Objavljamo delni prevod razprave o naših šolskih razmerah, v razmišljanje onim, ki jim je glavno orožje proti socialistom zarjavela sulica o narodnem izdajstvu proletariata.

„... uprava šol v Jul. Benečiji je bila pod avstrijskim režimom popolnoma autonomna in osrednja vlada si je pridržala le pravico višjega nadzorstva. Taka šolska samouprava je bila največjih koristi za prebivalstvo. Slovenci Julijske Benečije na pr. prej skoro ljudstvo analfabetov, so v dobi 50ih let dosegli za Nemci in Čehi tretje mesto v splošni izobrazbi. Šolska autonomija, osvobodjena vsakega konfesionalnega vpliva, tvori eno izmed podlag državljanskih svoboščin. Z vzpostavljenjem šolskih svetov bi storila italijanska vlada prvi korak na poti pripoznanja popolne prostosti svojim novim državljanom v Julijski Benečiji.

Šolska samouprava je vrhotelega dajala možnost posamičnim narodnostnim skupinam, da so si ustvarjale lastne »zasebne« šole povsod, kjer narodne večine niso pripoznavale manjšinam pravice do pouka v materinem jeziku. Socialistična stranka je zato popolnoma v soglasju, da — dokler italj. vlada ne pripozna Slovanom pravice imeti javne šole, kjerkoli so potrebne — zasebne šole obstoje in delujejo.

Danes — po novemborskem premirju l. 1918 — so šolske razmere v Jul. Benečiji nekoliko različne, kakor so bile prej. Medtem ko so se za Italjane odprle vse, ali skoro vse njih šole, se ni hotela povsod pripoznati Slovincem in Hrvatom pravica do pouka v njih materinem jeziku. Laški nacionalizem, ki v tem ozemlju vodi vladno politiko, zanika Slovanom v Gorici, Pulju in v drugih središčih pravo, da bi odprli svoje šole. V Trstu je prišlo šele 4. januarja t. l. dovoljenje za otvoritev slovenskih zasebnih šol. Tudi za to dovoljenje se imajo Slovenci bržkone zahvaliti zmagi socialistov v zadnjih političnih volitvah in pa dejstvu, da so se socialisti Jul. Benečije izjavili za otvoritev vseh začetnih in višjih slovenskih šol. Toda zaprte so še vedno slovenske šole v Gorici in Pulju. V notranjosti Istre in Goriškega, kjer so obstajale slovenske občinske šole, več desetoric, morda kakaj stotina slovenskih in hrvatskih šol še vedno ni odprtih ali pa so njih učenci prisiljeni obiskovati italjanske šole. Slovenske in hrvatske šole so se torej brez koristi, v veliko škodo za ljudsko izobrazbo spremenile v italjanske šole. Zato smo mnenja, da mora italjanska vlada narediti konec takim nepremišljenim dejanjem laškega nacionalizma. Nasprotno bo dolžnost vlade, da da Slovanom vse njih šolske pravice kakor so jih imeli pred novembrom 1918. Bilo bi skrajno poniževalno za italjansko kulturo, če bi morala biti vanovana s prisilnimi odredbami vlade, ki jemlje državljanom druge narodnosti še tisto malo kulturne svobode, ki jo je reakcionarni avstrijski režim vendar še dovolil.

Pravice morajo biti dovoljene ljudstvu, ne kolikor morejo ona koristiti državi, temveč kolikor so potrebne ljudstvu samemu, kajti sicer, zanikajoč posebno slovanskim manjšinam (ki so v Jul. Benečiji večina) njih pravice, se bodo neizogibno ustvarile podlage strahovitemu (formidabile) slovanskemu irendentizmu to in onostran novih mej. Čas je, odreči se pojmovanju, da se s tem, da se dajajo pravice manjšinam — zmanjšujejo pravice većin. To ne le na šolskem polju temveč na vseh toriščih socialnega življenja.

Iz Jugoslavije.

(Poroča tov. A. M.)

I.

K svojemu poročilu v 3. števil. »Učit. Lista« dodajem danes k pripravam za učitelj. zborovanja v Beogradu še sledeče: Kongres se po znakih, ki jih kaže, razvije v mogočno afirmacijo ideje enotne strokovne organizacije. 18. julij bo mejnik v razvoju življenja učit. organizacij.

Središnji odbor Saveza hrv. učitelj. društva v Zagrebu je prijavil udeležbo bratov Hrvatov iz banovine. S tem je vrsta zaključena — kongres bo res sestanek vsega učiteljstva države.

Padli so mejniki med pokrajina, padajo pa tudi mejniki med dozdaj politično ločenimi deli kraljevine. Predsodki se umikajo zdravemu spoznanju. Ideja skupnosti ni več fraza. To je razveseljivo znamenje in obenem prva etapa k organizaciji vseh intelektualcev. Proti organizaciji kapitala bodeta stali v doglednem času dve med seboj še izpolnjujoči or-

ganizaciji dela uma in rok, saj so duševni in manualni delavci vendar le — proletarci.

Dovolj je bilo tlake korumpiranim strankam. Camkarjev Kačur, njegovi Hlapci vstajajo, zato pa vstaja tudi vihar po listih strank vseh političnih barv. Iz rok jim uhaja agitator, priganjač a zanj ni nadomestila za — tlako.*

II.

Istočasno naroča ministrstvo prosvete z dopisom od 28. maja t. l. ministrstvu za konstituantno in izenačenje zakonov, naj uvrsti v projekt o regulaciji plač državnih uradnikov in uslužbencev vse učiteljstvo in sicer v novo pragmatiko:

a) vse učitelje in učiteljice z izpitom v B kategorijo državnih uradnikov (s srednješolsko maturo),
b) ostale učne osebe, otroške vrtarice in začasno nameščeno učiteljstvo v C kategorijo (uradništvo brez mature).

S tem se uradno priznata učiteljske in njegova matura enakopravnim maturam ostalih srednjih šol. To odgovarja tudi zahtevi organiziranega učiteljstva. Pripominjam, da spadajo v A kategorijo uradniki z visokošolsko izobrazbo. Praktično povedano izgleda stvar tako: Uradnik C kategorije pride do inkluzivno 8., uradnik B kategorije do inkluzivno 7., A kategorije do 6. in preko tega razreda.

Organizacija zahteva za meščanskošolsko učiteljstvo avanzma preko 7. činov. razreda, ker zahteva zanje pozneje svoboden pristop na vseučilišča.

III.

V »Slovincu« od 18. t. m. (junija), števil. 136 čitamo sledeči pamflet: **Kam plovemo?**

Listi poročajo, da je slovensko učiteljstvo na Goriškem prešlo v komunistični tabor. To je žalostno dejstvo in ne smemo molče mimo. Narod, ki se tako bori za svoj obstanek, zapuste oni, ki bi mu morali biti voditelji. Sramota! Zgledovali smo se nad nimi, ki so brez pravega vzroka utekli iz zasedenega ozemlja, temveč pa je naše začudenje nad temi, ki so zašli med komuniste. To je v zasedenem ozemlju največje izdajstvo nad lastnim narodom. Čemu ves trud in delo tostran demarkacije črte (?), če pa onkraj izdajajo narod? Pa to žalostno učiteljsko gibanje iz zasedenega ozemlja utegne roditi posledice tudi pri nas v Sloveniji. Opozarjamo, da je nekaj Urbančičevih podivjancev uteklo na Koroško in Štajersko, kjer že sejejo komunistično ljuliko. Tudi na Kranjskem so nekaterim mehko postlali iz usmiljenja do beguncev, kar bo prej ali slej drago plačano. Med liberalnim učiteljstvom se že kaže vpliv goriških zmed. Zastonj bomo pričakovali, da vstanejo liberalna okraj. učit. društva s protesti proti takim izdajstvom. Obžalovanja pa so vredni tudi oni krščansko in narodno zavedni učitelji v zasedenem ozemlju, kakor tudi pri nas, ki se puste slepiti s krinko stanovske zavednosti in indirektno podpirajo tako početje brezvestnežev.

Pismo učiteljici E. *)

Pisanin? Posve slično onome, što sam prije rekao, ali samo dotle, dok su se djeca upoznala sa toliko slova, da se možete s njima »postaviti u pismeni saobraćaj.« — »U pismeni saobraćaj! Ala tek to! — Pa nego, posve naravna stvar! Uzet ćete parče papira i napisati na njemu n. pr.: »Otari ploču! — Otvori vrata! — Donesi mi pločico! ...« Takvih rečenica — koje uostalom ne moraju biti sve imperativne — možete sijaset napisati.

Papirići, na kojima ste napisali takve rečenice, položite na Vaš stō, pozovete i uputite djecu, da svaki uzme po jedan papirić, odnese ga onako složena na svoje mjesto, tamo odmeta, tiho za sebe pročita i izvede ono, što piše. — Da li je dijete razumljelo, što je na papiriću napisano, osvjedočit ćete se ubrzo, jer će ono — ako je razumljelo, izvršiti radosno Vašu zapovijed, nije li, ostati će mirno i tražiti upute.

Poslije nekoliko takvih pokušaja, opazit ćete, kako će se djeca natjecati, tko će uzeti papirić sa Vašega stola.

Pošto ste se uvjerali o uspjehu, uzet ćete kotaricu ili Vašu ručnu torbicu i u nju — pred djecom — metnuti više takvih ispisanih papirića i pozvati toliko djece, koliko je papirića. — Vi mirno sjedite i motrite.

Recite mi, zar Vam se ne će duša razvedriti, kad budete opazili, kako se oni mališi, jedan za drugim, dižu i izvršuju Vaše zapovijedi? ... Suvišno je i spomenuti, da ćete ih Vi prije uputiti, da stupaju školom tiho, da rade spretno jedan pored drugoga

To bi bio tek početak u takvom postupku, koji ćete Vi postepeno proširivati prema mjesnim prilikama i duševnim sposobnostima Vaših gojenaca.

A zar ne biste jednoj takvoj učenici mogli napisati: »Kada poslijepodne dodješ u školu, donesi mi

kiticu bosiljka? Ili napisati na školskoj ploči (— a onda sačekati odgovor —) »Jeste li već ove godine vidili ljubicu?«

Dā, vjerujem, ovakav postupak nije uvijek udoban, ali je zato, — a to je glavno —, mnogo bliži dječjoj psihi: dijete, aktivno sudjelujući u radu, stiče i izpoljava svoje duševne nadražaje, — predodžbe; nije mu ništa narinuto, jer se nastavlja ovdje onim smjerom, kojim ga je majka, kojim ga njegovi rođjaci uvadjahu u sticanju novih predodžbi za proširivanje njegovog umnog razvitka. Nema skokova, nema narinutih tuđih misli: učitelj (ica) rukovodi cio postupak, ali ne namiče mu svoje znanje: on svoje znanje imade da iskaže u tome, kako će se što više približiti dječjoj psihi i pribirati gradivo za istančavanje njihovih osjetila, za proširivanje njihovih spoznaja, za okretno ispoljavanje njihovih osjećaja. Za takvo rukovodjenje nije dosta samo htjeti, nego znati i umjeti. Treba poznavati dječju psihu i biti upućen u novije tečevine toga nastojanja. Nije li toga, posao prelazi u šablonu.

Naravski, što sam netom iznesao nije ništa novo. Vi ste već koješta o tome čitali, pa čak i u preporandiji čuli, ali novo je samo u toliko u koliko se »čitanka« zamjenjuje sa pomućenim slovima, kojima dijete samoradnjom ulazi u onaj svijet duševnih misli, što su predane u pohranu i djelovanje papiru. Dijete uči svoje predodžbe, spoznaje i misli predočivati grafično. Te su predodžbe njegove, njegovo iskustvo, stečene, a ne narinute. Ne traga za poimanjem riječi i misli, što mu ih drugi postaviše na papir. On slaže i rastavlja riječi prema svojem poimanju i potrebi.

Dali mu to čitanka daje? —
Da se opustim u analizu? — Čemu? — Né, očekujem Vaš odgovor. Ali samo jedno hoću da spomenem. Ovakav postupak, — knošto sam ga ranije ocrtao —, proveo se ove školske godine u školi mjesta B. »Pa«?! Učiteljica, koja je bila na što mulka radi pomanjkanja čitanka, pohvalila se, kako joj djeca lijebrno, brzo i rado slažu i riječi i rečenice. — A papirići? — »O to tek treba da vidite! Zagme sel!«

Dā, ovim se postupkom ne trga proces psihičkog razvoja, nego se nastavlja, dograđuje, prirodni putem prema njihovom poimanju i dobi istim sredstvima kao i dosada, ali u drugoj primijeni: namičemo djetetu srestva, upoznavamo ga s njima; puštamo, da mu ona zavkupe i podražavaju više osjetila, da ih istančavaju za primanje osjeta, i usposobljavamo ga za ispoljavanje zamjedba; nastojimo, da se motorne njegove funkcije spretno pokoravaju izvajdjanju ispoljavanja njegovih psihičkih tečevina.

Istaknutim postupkom, pošto već djeca znadu cio alfabet, mogu »pisati« i »slagati« o onome, što se u školi iz zorne pouke uči, izraziti svoje misli, želje, opažanja, sudove.

Ali još nešto! Za bih u ovom postupkom pošao i nešto dalje. Evo što bih želio: Neka bi svaka škola bila opskrbljena sa kutijom, u kojoj bi bila, — osim već spomenutih triju alfabeta —, i alfabet takvih slova, koja bi bila velika od prilike tri cm (Ne manja, jer mislim na to, da ih može jasno razabrati i učenik normalna vida iz zadnje klupe) i to po više primjerkaka od svakoga slova, koja bi naravski bila u ku-

tiji porazmještena u pretincima. Na ivici svakoga pretinca imalo bi opet biti pričršteno slovo za to, da učenik može lako razabrati, gdje je koje slovo. Ta slova mogla bi biti izrezana iz tvrde ljeperke (ili drugog podernog materijala), a crno obojena. Za ova slova trebalo bi imati posebno čitalo, bijelo obojeno, radi toga, da se razabiru položena slova. Takvo čitalo imalo bi visiti na zidu u visini, da ga dobro mogu sva djeca vidjeti. Čitalo nek bi bilo dugoljasto i tako udešeno, da se na njem može složiti barem tri retka.

Čemu to? Istaknutim materijalom moglo bi se »slagati« ono, što se u školi uči iza kako su se djeca već izvježbala sa onim prvim alfabetima.

Kada se već jedamput dijete naučilo ovim načinom »pisati« i »čitati«, ne će ono ostati pasivno, nego će, — jer obiknuto postupkom na samoradnju —, i samo ići udarenim putem, ali bi trebalo, da se ono ne ostavi samo, nego da ga i dalje tim putem vodi vješta ruka sve dotle, dok bude moglo razumjeti knjigu pisanu prema njegovom poimanju t. j. kada bude moglo živiti se u tuđim mislima, što će ih čitati iz čitanke.

Te »tuđe« misli mogu, ne samo mogu, nego dapače moraju biti samo u toliko tuđe, u koliko nije su njegove, ali inače posve srodne njegovim osjećajima, njegovom aperceptivnom nivou-u. Dā, čitanka mora samo nadopunjavati, rukovoditi njegovu duševnu svijest u pravcu njegova razvijanja, usavršavanja: ona mora da mu bude evandjelje, o kojem će on naći upute, utvrdjene nazore prema okolišu svome, koji se zaaj dnevno proširuje, pobude za razvijanje estetskih, etičkih i narodnih čuvstava. A jer je on — dijete — produkt velikoga broja faktora, od kojih su ponajglavniji nasljedje i životne prilike, to treba da čitanka svojim gradivom u djetetu razvija i budi sve te osobine onim sredstvima, duševnom svojom cijelino, kojoj on kao jedinica pripada. Dakle ono što činjaše, čini i činiti će njegove... »Bus posebnog svoga ovijeta — U narodā silno smjesi.«

Da završim! Ali ne! Moramo se prije još u nečem sporazumjeti. Evo što: Nisam za to, da se čitanka odbaci, nego neka bi ona nadošla onda, kad bi se voditelj (učitelj) uvjerio, da će djeca shvatiti, oživiti ono, što će iz nje čitati.

Nabacio sam ovdje nekoje misli, Vi ćete — uvjeren sam — shvatiti, što sam htio reći — a drugo i ne želim. Dakako, trebalo bi potanje začu u stvar; bude li Vas zanimalo, može se i to.

Iz organizacije.

Kakor poročamo že na drugem mestu, se bodo vršila zborovanja naše »Zveze« v prvem tednu meseca avgusta. Opozarjamo že enkrat, da smo prenesli uro javnega zborovanja drugega dne in sicer zaradi dohoda vlakov, da damo tako priliko vsakomur se ga udeležiti; dnevni red tega dne bo važen in potrebno je, da mu damo izraz nekakega učiteljskega plebiscita. Udeležimo se ga tedaj v kolikor možno visokem številu.

Tržaško učiteljsko društvo je zborovalo v torek, dne 6. t. m., na Opčinah. Zborovanja so se udeležili kot gostje mnogi učitelji in učiteljice iz sežanskega

okraja. Edina točka dnevnega reda je bila izvolitev delegatov (inj) za delegacijsko zborovanje »Zveze«, ki se bo vršilo v avgustu mesecu v Trstu. Predsednik tov. Daneu otvori zborovanje, pozdravi vse navzoče, posebno še tovariše - goste in se spomni v toplih besedah pokojnega tovariša Josipa Korena, bivšega voditelja šole na Proseku. Na njegov pozov počastijo zborovalci spomin pokojnika z vzklikom »Slava«. Prehajajoč na dnevni red opozori navzoče, da ima društvo glasom »Zvezinih« pravil pravico, da izvoli 15 delegatov (inj). Po kratkem posvetovanju so bili predlagani in izvoljeni kot delegatje (inj) sledeči tovariši (ice): Presl M., Žagar Ferdo, Košuta Dominik, Fonda Fr., Štubel Adal., Kodrič Vladimir in Pahor Karel; Sabadin Iva., Pentot Srečka, Hvala Dana, Čok Marija, Starec Julija, Humplik Marija in Godina Ivanka.

K sledeči točki dnevnega reda povzame besedo tov. Germek predsednik »Zveze«, ki opozori učiteljstvo na razne slučaje težkih preganjanj posameznih tovarišev od strani šolskih oblasti, ki pomenijo neko brezpravno razdobje, v katero je nenadoma zašel naš stan. Učiteljstvo, ki je izpostavljeno tem udarcem, mora protestirati in to še posebno zato, ker so imajo ti ukrepi oblasti samo politično ozadje in trpe pri tem popolnoma nedolžni ljudje. Predlaga tozadevno resolucijo, ki naj se predloži kompetentnim faktorjem.

K besedi se oglasi tov. Pahor, ki posebno temeljito osvetli zadnji slučaj nezakonitega premeščenja tov. A. Hreščaka iz Lokve. Tovariš Hreščak je žrtev nasilja, ki mu ga je storila deželna oblast na podlagi neugodnih informacij, ki jih je bila svoj čas izdala vojaška oblast. Predlaga k resoluciji, ki jo je predlagal predgovornik nekatere dodatke, ker vsi pričujoči odobrijo in se sprejme končno enoglasno resolucija na Gen. civ. komisarijat v sledeči obliki:

Deželni šolski svet (Gen. civ. komisarijat) v Trstu je premeštil iz »službenih ozirov« učitelje A. Hreščaka, A. Radiča in A. Turka.

Učiteljsko društvo za Trst in okolico ugotavlja, da so ta premeščenja nezakonita, ker so v nasprotstvu z zakoni, ki so še do danes v veljavi. Ali oblast kot zaščitnik zakona ne razume, kakšne posledice more imeti nje delovanje, če še sama zakonov ne spoštuje? Kolikor učit. organizacija vé, ni za premeščenje iz »službenih ozirov« nobenega razloga. Torej so razlogi politični, in sicer politični sumi. S tem je gotovo, da je premeščenje politično preganjanje. Ali oblast ne razume, da je stopila na visečo ravnino terorizma, ki ga kot objektivna politična sila nikdar ne bi smela vpeljati in širiti ne stanovskem, ne v političnem življenju?

Učiteljstvu je s takimi preganjanji vzeta vsaka možnost zakonite borbe za gnotne in duševne interese stanu, kar je omejevanje osebne svobode, zagotavljene po osnovnih zakonih vsake države in vsakega civiliziranega družabnega reda.

S preganjanjem učiteljstva je končno zadeto ljudstvo, kajti kdor preganja učiteljstvo brez službenih vzrokov, ni prijatelj šole in izobrazbe. Kakšno korist ima oblast na tem, da prepriča ljudstvo, kako je nasprotna ljudski izobrazbi?

Iz navedenih razlogov smatramo tako postopanje

J. Ž. Brežan:

Pismo čitaocu.

Već odavna nije se u nas pisalo o novijim i najnovijim knjigama. Zašto, — ne treba ni pitati. Jedna od novijih (za nas) knjiga je i knjiga pesama od Alekse Šantića.)

Pesme, o kojima hoću da govorim, prvo su izdanje njegove poezije latinicom, i to — povodom pesnikove pedesetgodšnjice. Knjiga je razdeljena u osam delova.

Zašto sam uzeo upravo njegove pesme u ruke? — Jer tu nalazim, a naći ćete i vi, najviše svoga, najviše utehe. Savremena je to knjiga!

Za sada osvrnut ću se samo na prvi deo »Pesama«. Tom prilikom služit ću se više puta rečima samoga pesnika, da podam što više primera njegovih slika i misli...

I otvaram knjigu...

Šantić nije samo pesnik svoga kraja, već pesnik sviju onih, koji pate i greaju... On je, dakle i naš pesnik, kada veli:

»Ne plačem samo s bolom svoga srca
Rad zemlje ove uboge i gole —
Mene sve rane moga roda bole,
I moja duša s njim pati i grea.«

On je svu patnju i muku naroda usredotočio u sebi.

I u njemu »cvile duše miliona.« On hoće da uči ljude, toga radi njima kliče:

»Ostajte ovdje!... Sunce tuđeg neba
Neće vas grijati' kô što ovo grije;
Grki su tamo zalogaji hljeba,
Gdje svoga nema i gdje brata nije.

Od svoje majke ko će naći bolju?«

Tako je govorio onima, koji su, prije rata, bežali u Ameriku. Može se tako reći i onima, koji bi hteli u zadnje vreme na radnju u strane zemlje, — mesto da se čim više približe svojoj mladoj Majci, koja im više na usta pesnikova: »Ostajte oydell... Ja ću vam osušiti oči pune suza i ublažiti vaš plač!...«

I, pesnik Šantić čuje plač naroda, plač ubogih sela i gradića, plač potlačene zemlje; — čuje ga: u žuboru gorskih potoka, u šumoru reka u dolinama... I traži milost za svoj izmučeni narod, moleći pomoćnicu svoju Muzu, neka ga uteši, neka mu pomogne...

»Gore nam plaču, jauci su česti.
Ustaj i crnu odeždu obući.
Svijetli putir ponesi u ruci
I krepkom vjerom moj narod pričesti.«

Moli se, kao i Krist u vrtu Getsemani pred teškim časom, kadno je u vrt ušao Iskarjot, sa lažnim, izdajničkim poljupcem na blatnim usnama...

»U polja naša Iskarjot udje.

I njive naše postadoše tuđe,
I na nas pade guba i rugoba...«

Zato, i ako ne može momentano pomoći narodu, želi, da barem ko što je Hrist poslije Golgote i smrti uskrsnuo, — uskrsne jednom i njegov izmučeni narod iz vlažnoga, mračnoga groba. I da se to može dogoditi, veli Muzi:

»Ustaj i podji, jauci su česti.
Pred teškim časom moj narod pričesti,
Krvav ko sunce nek sine iz groba.«

Da, pesnik slavi apostola i proroka tog narodnog uskrsnuća iz groba, iz tame ropstva; — slavi Sunce koje će rastjerati svu tamu, što narod tišti, što ga mori; — slavi mladost, koja »poji vruća svoja srca sunčanom verom« u uskrsnuće, u spas.

I pesnik, sretan slavi tu »lepu decu Juga«, koja neće tame, već sunca, — slavi pokolenje koje dolazi. To »novo pokolenje« progledalo je i opralo grehove svojih otaca, koji su se onako slepi i u tami neznanja svadjali, ubijali i grešili... Videći pak — to novo pokolenje — svoje nebo obasjano suncem slobode, peva:

»Na vrelu bratstva oprasmo očiju vid,
I više mi nismo slepi...
Oprasmo mrlje, i krv, i greh, i stid,
I sad smo kô bogovi lepi!...«

za nevarno, ker necivilizatorno, protestirano proti njemu in izjavljamo, da bomo izvajali posledice, če oblast svojih sklepov trezno ne presodi in popravi.

Tov. Pahor Karel prosi, da bi društvo, oz. »Zveza« zavzela neko stališče napram vprašanju izpitov učiteljskega usposobljenja. Ker je vprašanje nujno, se sklone, da je zahtevati od oblasti, da se enkrat jasno izreče glede juridične vrednosti teh izpitov, glede termina in kraja, kjer naj bi se obdržali a obenem se sklone vstrajati na zahtevi, da se prenesejo na jesenski čas.

G. katehet Pahor Franc, član sežanskega učiteljskega društva predloži zborovanju spomenico »Zbora svetnikov sv. Pavla« z ozirom na verski pouk v slovenskih šolah in želi, da bi se učiteljstvo izrazilo o željah slovenske duhovščine. Predsednik Germek pojasni stališče, ki ga je zavzela »Zveza« v vprašanju novih učnih načrtov, in konstatira, da jih je jugoslovensko učiteljstvo odklonilo v celoti, kar pomenja, da ostanemo, vsaj kolikor se naše volje tiče, pri starem šolkem redu.

Tovariš Hreščak zatrjuje, da ne bo jugoslovensko učiteljstvo v tem vprašanju nikdar delovalo v navskrižju z ljudsko voljo. Ako se izjavi slovensko ljudstvo, čigar volja se bo morala tudi upoštevati pri sestavi novih učnih načrtov, za obilgatni verski pouk, tedaj ne bo nihče stavil ovir na pot temu stremljenju. Sicer pa se bo konkretnije izrazila o tem skupščina »Zveze«, ki se bo vršila v avgustu.

Glede postopanja pri obravnavanju učnih načrtov se sklone, da se naroči učiteljstvu naj se v svojem uradnem poslovanju drži strogo sklepov »Zveze«.

Po obravnavanju še nekaterih malenkostnih reči stavi tov. Gruntar predlog glede onih učiteljskih kandidatov iz zasedenega ozemlja, ki so bili vsled razmer prisiljeni končati svoje študije izven premirne črte in ki ga formulira tako-le:

»Učiteljsko društvo za Trst in okolico zahteva, da se vsem onim učiteljskim kandidatom iz zasedenega ozemlja, ki so bili vsled razmer prisiljeni dokončati svoje študije na slovenskih učiteljskih izven državnih mej priznajo maturitečni izpiti in da se jih sprejme v službovanje, ne da bi jih morali še enkrat ponavljati.

Nato zaključil predsednik zborovanje.

Poročilo o občnem zboru »Učiteljskega društva za postojnski okraj«. Dne 2. julija t. l. se je vršil v šoli v Postojni ob 10. uri dop. jako dobro uspeli občni zbor »Učit. društva za postojnski okraj«. Obisk je bil kljub slabemu vremenu polnoštevilen. Pač dokaz, da kruta vojna ni duševno ubila učiteljstva ter da se ono ne plaši nikakega truda, kadar je treba reševati vzgojna vprašanja.

Predsednik tov. J. Šraj je v svojem pozdravnem govoru izrazil svoje veselje nad tako lepim številom udeležencev, predstavil je vladnega zastopnika, okr. šol. nadz. g. Kocijančiča ter je izrazil svoje, kakor tudi vseh zborovalcev in zborovalcev posebno veselje, da se je občnega zbora udeležil tudi naš vrli bojevnik tov. A. Germek, preds. »Zveze«. Vsi udeleženci so ga burno pozdravili. Predsednik poudarja, da je le v organizaciji moč in zato bo tudi učiteljstvo le tedaj zmagalo, ako bo sleherni zastavil vse svoje sile za procvit šole in izboljšanje svojega stanu.

Sledili sta imenovanji zapisničarice (tovarišice gdč. Burnikove) ter poročevalca (tov. H. Kmeta).

Obilo pritrjevanja so žele besede tov. Vlada Požarja, kateri je omenil, da je učiteljstvo pač dobilo pred nekaj meseci izboljšane prejemke, toda žalibog — draginja je že zopet narasla, da nam ti novi prejemki niti v najskromnejši obliki ne zadoščajo. Pripomnil je, da je obljubljen nekak povišek, toda, ako istega ne bo v kratkem, si bo učiteljstvo moralo iskati druge pomoči, da doseže zaslužen plačilo za svoje težavno delo. Obljub smo že zdavnaj presiti!

Zanimivo je bilo tajnikovo poročilo. V uvodu je omenil tajnik tov. L. Kopač, da obsega njegovo poročilo tudi dela za organizacijo, katero je identično z delom za društvo. V I. odboru se je konstituiral sledeči odbor: tovariši Šraj Janko, predsednik; Požar Vladimir, predsednika nam.; Kopač Leopold, tajnik; Cenčič Julij, blagajnik; Starman Fran, pevovalja; Lampret Fortunat, nam. tajnika; Horvat Rudolf, odbornik.

Odbor je imel v tem času 4 seje. Predsedstvo je v tem času večkrat interveniralo pri oblastih tako v gmotnih, kakor tudi v osebnih ozirih svojih članov. Od zadnjega občnega zbora je društvo zelo napredovalo, kajti društvo in organizacija štejeta 98 aktivnih učiteljev in učiteljev ter 6 upokojencev, torej razun 2 ali 3 žalostni izjem, celokupno učiteljstvo našega okraja. Društvo samo pa šteje 87 aktivnih učiteljev in učiteljev in 3 upokojence. Društvo je torej od svojega početka sem sedaj najmočnejše. Društvo oz. odbor je po velikem trudu dosegel izenačenje 10% vojnodrag. doklade. Odbor je tudi zaprosil skupno z logaškimi okr. učit. društvom pri gen. civ. komisarijatu, da se učiteljstvu z ozirom na to, da je prevzel vsa dela bivšega dež. odbora kranjskega. Goriški dež. odbor, v čigar upravno področje spada zato sedaj tudi šolska okraja Logatec in Postojna, nakažejo našemu učiteljstvu s 1. majem 1919. take opravilne doklade in stanarine, kot jih prejema goriško učiteljstvo. Rešitve še do danes ni.

Iz blagajnikovega poročila (tov. Julija Cenčiča) je bilo razvidno, da je imelo društvo veliko stroškov, toda vključ temu je v blagajni nekaj preostanka. Za pregledovalce računov so bili izvoljeni tovarišica gdč. Baša ter tovariša Fr. Mrcina in Paternost, kateri so našli račune v popolnem redu. V blagajni organizacije same (za gmotno izboljšanje) je 257 L 55 stot. Tov. Sampret je omenil, da je ta organizacija nekak špecifikum, kajti že njih malo število kaže, da je večina za stanovsko društvo ter je zato predlagal da naj sklone občni zbor, da se ta organizacija s 1. julijem t. l. razpusti in nje člani pa naj pristopijo k društvu. Ta predlog je podpiral tudi tov. Vl. Požar, kateri je omenil, da je društvo le stanovsko in ne politično. Ako bi se pa razmere kedaj izpremenile, tedaj — svobodna pot vsakemu, za sedaj pa moramo biti vsi edini. Ga. Valenčič je predlagala, da naj pripade v slučaju razpusta organizacije vsa njena imovina društveni blagajni, kar je bilo tudi sprejeto.

Glede pristopa k »Del. zbornici« v Trstu je poudarjal preds. tov. Šraj, da razmere nas silijo, da pristopimo k omenjeni zbornici. Natančneje informacije o »Del. zbornici« je podal tov. Germek iz Trsta. Svoje pomisleke o pristopu sta izrazila tovariša Vl.

Požar in Lampret. Tov. H. Kmet izjavi v imenu dotsotnega učiteljstva iz sodnega okraja Vipava, da se je ono izreklo za pristop, ker vidi omenjeno učiteljstvo v »D. z.« veliko boriteljico za šolstvo, zlasti še za zatirano slovensko šolstvo. Tudi tov. Germek poudarja ponovno, da moramo pristopiti, ako hočemo veljati kot moč pred oblastjo. Zlasti kremito je poudarjal solidarnost delavstva z učiteljstvom. Sledilo je glasovanje po listkih. Izid glasovanja je bil nepričakovan — 80 glasov z »Da« in le 2 z »Ne«.

Po glasovanju je stopil v dvorano bivši predsednik društva, tov. D. Česnik, katerega je zbrano učiteljstvo burno pozdravilo.

Kot delegata k prihodnjem »Deleg. zborovanju Zveze« so bili na predlog tov. A. Germeka v prvi vrsti izvoljeni člani upravnega sveta in raznih odsekov. Delegati so torej: Požar Vl., Julij Cenčič, Kopač L., Burnik, Lampret, Kmet, Mrčina Iv., Šraj. — Namestnice: gdč. Suša, Kalin ter Vilhar Katinka.

V novi odbor so bili izvoljeni: Šraj Janko, Požar Vl., Lampret Fort., Kenič, Kopač L., Cenčič J., Kmet H. — Za namestnike pa Horvat, Burnik ter Volk.

Ker bo morda dež. učit. konferenca v Trstu meseca sept., prosi g. nadz., da bi občni zbor imenoval 2 delegata. Izvoljena sta bila tovariša Šraj in Vadnal.

Pri slučajnostih je mnogo tovarišic in tovarišev izreklo svoja mnenja napram čudni razvrstitvi službenih prejemkov. Vladni zastopnik, g. okr. šol. nadz. pové, da se službena leta štejejo od dneva prve nastanitve in ne od definitivnosti. Vsako nepravilnost glede službenih prejemkov bo skušal urediti pri oblastih odbor, do katerega naj se sleherni obrne.

Udeleženci, zlasti tov. Vl. Požar, so se spomnili žalostnega položaja upokojencev. Tudi za te se hoče društvo zavzeti.

Glede predložitve novih učnih načrtov je bila sprejeta sledeča resolucija:

1. Nemožno je sestaviti podrobni učni načrt v smislu predlaganega učnega načrta v tako kratko odmerjenem času.

2. Potrebno je za vsako kategorijo šol sestaviti posebej enotne načrte in ti naj se, na zato nalašč sklicani uradni konferenci, še enkrat pretresejo in odobre od vsega učiteljstva postojnskega okraja.

3. Dosedanje knjige naj ostanejo v rabi toliko časa dokler se ne sestavijo nove.

Zato se predložijo predelani dosedajni učni načrti. Ob 3½ pop. je predsednik zaključil zborovanje.

Šolske vesti.

Čudna zmaga. Nacionalistično udruženje italijanskih učiteljev (U. M. T.) je bilo napovedalo pred meseci štrajk vsega mestnega učiteljstva, da mu pribori lex Berenini in še neke pridobitve v moralnem pogledu. O uspehih tega štrajka smo že poročali v 1. številu »Učit. lista« in smo že takrat opozorili, da se nam zde koncesije v moralnem pogledu nejasne in negotove. Oblast je bila pristala v principu na ustanovitev nekakega učiteljskega razsodišča, ki bi imelo pravico sodelovanja pri uradnih učiteljskih imenovanjih (menda le v informativne svrhe), pa je obenem odložila stvar na poznejši čas. Kakor smo brali v teh dneh se ta učiteljski postulat ni še

»Gle duše, što ih vekovni točio crv,
U jedan splele se venac —
Jedna su loza i jedna kraljevska krv.

Pesnik sada gleda, gde' no sunce slobode sjaje na oslobodjenu i spašenu zemlju i sretan sluša, kako: niz one iste gore, koje su nekada plakale, — žubori sada vesela pesma potoka;

iz onih dolina, koje su bile nekada u tami, šumore reke pesmu Suncu slobode;

sa onih njiva, koje su bile u magli, iz koje se čulo tri različita pevanja, (jer brat brata nije vidjao), — jedan se hori poj...

Veseli seljaci pevaju uzorala i brane:

»Tri stara krasta razdiru magleni sloj
I suncem ogrću grane...«

I to su baš ona tri seljaka, koja su se nekada međusobom svadjala, vredjala, ubijala i uzalud krv prolevala, — a njihov je neprijatelj uživao i smejao im se. Pokajali su se, i —:

»U pokajanju prošle su rane i vred
Što su ih borbama dugim,
Kada se kobno smejao satana bled, —
Zadali jedni drugim...«

Pesmi zemlje, pridružila se i pesma mora...

Dà, utopljen je brod prokleti, na kojemu je prikovani galeot tužno pevao:

»Pòkle sú me zakopáli va ovù drevènu ràkvu
Videl nis' borá va šúme, ni na nèbe sunce žárko.
... Galèbi, ój, béli tići,
Poletite dòle k jùgu, ter mojù pozdráv'te májku!
(Vl. Nazor: Galijotova pesan.)

I brižna majka, plačnim je srcem, primila njegov pozdrav, — a njegovih potomaka nije zaboravila: spasila ih! I —:

»Tamo, gde maše lovora zlatni splet,
Sad naši brodovi brode
Svrh bela jedra, olujni šireći let,
Klikće ovo slobode.«

Kako je pesnik došao do te slobode?

Stisnuo se ispod vrletnih brdá... Stisnuo se pod Ostrogom, ali je neprestano imao pred očima viziju, kako uz krš sveti otac minu, na čelu noseć jednu mutnu boru, i, kako sfajan na vrh Ostroga se vinu...

»A vidar bolá u očeđi stanu,
Pogleda, tamo, prema Durmitoru —
Kleknu i poče moliti, i kanu
Suza mu jedna...«

Ali, to ne bijaše dosta! Nastojao je, da shvati i plač svoje zemlje i njezinu prošlost; da shvati plač starinskih joj gradova — plač njezinih Alhambra, čije sad »svete pragóve skvrni kopito grubo djaurskih hatova zlih...«

Ali on još ne sme da govori, jer:

»Alah je, deco, kobno prokleo nas,
I naša okovó usta...«

Ništa zato! Pesnik i nadalje sluša Alhambru, kako tužno plače:

»Po meni groblja, janci, beda i vaj
I knúte cezara slepi...
Sa starih kula ne trepti kraljevski sjaj
Naših stegova lepi...«

Plače Alhambra... Ali čemu joj plač? — Tko će da joj pomogne? — Na koga li ona čeka? —

»Ja čekam na te, osvetni porođe moj,
S plamenim mačem u ruci!
Hodi, i burom duše magleni sloj
Sa mojih bedema svuci...«

Aleksa Šantić: Pesme, Zagreb, »Književni Jug«, 1918. — Aleksa se Šantić rodio 27. maja 1868. u Mostaru. Učio se u Ljubljani trgovačku školu, zatim je živio neko vreme u Trstu.

rešil vsled odpora mestnih šolskih oblasti, kjer bi najbrž radi in zanaprej delili milost in nemilost po svoji volji. Zmaga, ki so jo razglasili v tistih dneh člani »U. M. T.«, se je tedaj precej izkaldila in kakor kaže, se bo moralo učiteljstvo poslužiti zopet naj-energičnejših sredstev, da pride do pravice, ki mu že je bila pravzaprav dana. Zopet lep dokaz, da se delitev učiteljskih moči maščuje nad samimi učitelji. Za izboljšanje našega materialnega položaja je morala nastopiti socialistična skupina »S. M. I.«, ki ima za seboj močno falango 40.000 članov »Delavske zbornice«; istih uspehov smemo pričakovati v vprašanih naših moralnih zahtev. Dogovori z »Delavsko zbornico« so sveti in nerazrušljivi, ker »pri možeh moči imponira le moč«, kakor je zapisal naš tovariš Hreščak. To podajemo v premislek vsem onim tovarišem, ki še omahujejo v vprašanju našega vstopa v »Del. zbornico«. Tam najdemo močno zaslonbo v doseg svojih in svojega naroda materialnih in moralnih ciljev.

Kakor nam poročajo v zadnjem hrpu, se je vendar posrečilo rešiti ta učiteljski postulat po željah samega učiteljstva in je bilo že v teh dneh ustanovljeno učiteljsko razsodišče v zadevi uradnih imenovanj, ki bo tudi kmalu začelo s svojim delovanjem. Šlo je tedaj, a le s težavo. In ravno to dejstvo nam potrjuje goričmenjene stavke, ki smo jih zapisali z ozirom na »Delavsko zbornico«. Učiteljstvo bo le takrat upoštevano, ko bo imelo za seboj moč številca, kajti, da ponovimo še enkrat: Pri možeh moči imponira le moč!

Začasna nameščenja in petletnice. Mestni magistrat je izdal odlok, v katerem določa, da se bodo od 1. jan. t. l. dalje zaračunavala k petletnicam, — ki so v teku ali pa, ki jim bodo sledile, ter tudi v pokojninske dohodke — vse dobe začasnih nameščenj (suplature), ako ni bil presledek med dvema daljši od 2 let. V tem slučaju se izločijo vse one dobe, ki so bile pred tem presledkom. Ta odredba velja za učiteljstvo na mestnih meščanskih in ljudskih šolah, ali pa pri šolah, ki imajo pravico javnosti, ali so vzdržane po društvu »Lega Nazionale«, in za objekte istovrstnih otroških vrtcev. V zaračunavanje k petletnicam veljajo le one dobe začasnega nameščenja, ki so se vršile po prenehanju izpitu usposobljenosti.

Odredba določa tudi naj imajo stalne pomožne učiteljice mestnih otroških vrtcev pravico do petletniških dokladov, kakor podučiteljice (ice).

Učiteljski prejemki v Milanu. Deželnemu in mestnemu zastopstvu v Milanu bo predlagana sledeča tabela: Nižja stopnja: začetniška plača 4750 L; po 3 letih 5500 L; po 7 letih 6250 L; po 11 letih 6950; po 15 letih 7700 L; po 19 letih 8400 L; po 23 letih 9100 L; po 27 letih 9800 L. Učiteljstvo višje stopnje ima doklado 700 L. Za vse učiteljstvo je prišteti še draginjsko doklado državne in mestne občine.

K reformi penzijskega zakona. Neko pokrajinsko društvo udruženja »Unione mag. ital.« je postavilo v tem vprašanju sledeče zahteve: a) v slučajih nesposobnosti vsled bolezni imej učiteljstvo pravico do pokojnine že po 10 službenih letih in sicer v znesku najmanj polovične plače; b) po 35 letih bodi enaka učiteljska pokojnina polni zadnji plači; c) možnost, da stopi učitelj v pokojje že po 20 službenih letih, a v tem slučaju znašaj njegova penzija toliko 1/3 zadnje plače, kolikor let je doslužil; d) pokojnine vdov in sirot naj znašajo 1/2 učiteljskih dohodkov, minimum je 1500 L več doklado za vsakega otroka, če njih število presega 2.

Draginjske doklade. V seji dne 5. junija t. l. je ministrski svet sklenil predlagati parlamentu, naj bi bila državnim uradnikom in vsem učiteljem, ki so vpisani v deželnih registrih, draginjska doklada podvojena.

Povišanje učiteljskih plač. Revija »Scuola italiana moderna« od 10. 6. t. l. zna povedati o nekem novem načrtu, katerega je sestavil neki Benelletti in ministrstvo za javno izobrazbo je načrt potrdilo in odobrilo. Na podlagi Benellettijevega načrta, bo dobilo učiteljstvo za začetna tri leta službovanja 3100 in učiteljstvo za četrtim letom službovanja 3600 L fiksne plače. Učne moči, katere so doslužile 24. leto, bodo dobile 5600 in ne 5100 L, kakor je bilo potrjeno s kr. odl. št. 1239 od 6. 7. 1919. — Ta načrt velja za vse učiteljstvo, ki je podrejeno ministrstvu za javno izobrazbo.

Revija pravi, da je minister Torre najboljšega namena in misli, naj bi se poviški izplačevali čimprej. Tako! Najprej Mortarra, potlej Berennini, zdaj Ranelletti in — še dober minister... a učitelji ne bodo še daleč, daleč pošteno plačani!

Za višjo izobrazbo. Že nekaj časa sem so se pojavljali med tržaškim italijanskim učiteljstvom glasovi o potrebi ustanovitve nekakega višjega učiteljskega zavoda v Trstu, ki bi omogočal učiteljstvu razširjenje in poglobljenje strokovnega znanja. Ideja posameznikov je našla ugodna tla in pred tedni je vložila tržaška »U. M. N.« spomenico na Gen. civ. komisarijat, v kateri zahteva, da se že s šolskim letom 1920-1921 ustanovi v Trstu višje učiteljsko izobrazovališče s 4-letno učno dobo in s posebnim učnim načrtom, ki bi ga bilo sestaviti na podlagi načrta za višja ženska izobrazovališča v kraljestvu in pa učiteljskega »Pedagogija« na Dunaju. — Tovariši italijanske narodnosti, ki jim je v tem božjem kraljestvu pravičnosti in dobrote mehko postlano, se pehajo za nekim lepim idealom, ki ga bodo — in mi jim tudi iz srca privoščimo — morda tudi dosegli.

Vendar bi si želeli, da bi se ozrle naše šolske oblasti enkrat tudi na naše zahteve in želje, ki sicer ne letajo danes še za tako visokimi ideali, kakor je učiteljsko višje izobrazovališče, pač pa se morajo pehati za najnujnejšim šolskim postulatom — rednim, slovenskim učiteljskim. Že zadnjič smo opisali nekoliko zavod, ki so nam ga vsilili v Tolminu. Sramota, ki je živela v letih 1919 in 1920 mora izginiti. To zahtevata naš slovenski ponos in pa naše — pravo.

Šolska postopja v Gorici. Kakor smo čitali v italijanskem časopisu, se je vršila v juniju ob prisotnosti dr. Reine in šolskega nadzornika Pasqualisa konferenca vseh šolskih faktorjev v Gorici, ki se je pečala z ureditvijo vprašanja šolskih prostorov v goriškem mestu. Poročilo in sklepi konference bi nas niti toliko ne zanimali, če bi se ne tikali tudi našega šolskega problema v Gorici. Ker bo narastlo za prihodnje šolsko leto šoloobveznih otrok v Gorici (italijanskih) baje na 3500 in ker primanjkuje primernih šolskih prostorov, so gospodje od konference sprejeli sklep, na podlagi katerega naj se vzamejo za bodoče šol. leto v najem prostori slovenskih in nemških šol. Sklep je precej nečeden, ker kaže na očitno namero gotovih ljudi, ki bi hoteli oropati slovenski narod v Gorici tistih štirih revnih šolskih sten, ki čakajo zastoj že leto dni slovenske dece. Opozarjamo načince na ta najnovejši manevar v škodo našemu šolstvu.

Hvala za uslugo! »Komunizem učiteljstva«, s katerim nas je obdarila »Gor. Straža«, je srečno priromal čez demarkacijsko črto in je zagledal luč belega dne v »Slovcu« od 18. p. m., št. 136. Članek je spisan na Primorskem (stil ga izdaja!) in sloni na perfidni neresnici, da bi učiteljstvo z vstopom v »Del. zbornico« postalo agitator za komunizem med primorskimi Slovenci.* »Gor. Straža« ve dobro, da je to neresnica, a vendar vztrajajo njeni somišljeniki na tej trditvi. Morda je to politična poteza, s katero naj se zaneseta med naše učiteljske vrste razdor in prepir, a lepa gotovo ni in tudi poštena ne. »Del. zbornica« je za učiteljstvo vprašanje kruha in samoobrambe v preganjanju, ki je že začelo divjati nad našimi glavami. Ali nas bodo rešili tega zla gospodje okoli »Gor. Straže«? Potem pa še to: Učiteljstvo mora imeti v današnjih dneh, ko se pri nas rešujejo važni šolski problemi, hrbet zavarovan, da bo lahko uspešno branilo koristi slovenskega (ne komunističnega!) šolstva. Pravimo »brnilo«; ne morda s kričanjem in tra-gično pozo, ampak z dejanjem.

*) Članek prinašamo na drugem mestu.

Brezplodno delo. Poročali smo že o stališču, ki ga je zavzela socialistična skupina ital. učiteljstva napram metodam, ki so se vgnezdile v vsem našem šolskem poslovanju. Stališče je morda preradikalno, a vendar zdravo, ker meri za tem, da onemogoči enkrat za vselej vmešanje v šolske zadeve vseh tistih elementov, ki jim je goli formalizem najvišji ideal slehernega duševnega dela. To svoje stremljenje je skušala skupina udejeviti na uradni učiteljski konferenci, ki se je vršila v dneh 6., 7. in 8. t. m., s tem da je predložila v dnevnom redu, ki so ga v kratkih potezah podali v svoji zadnji številki lista. Konferenca je bila bučna, posamezne skupine so se bojevale z neko strastjo, ki je večkrat dobila svoj izraz v prepev nju patrijotičnih in antipatrijotičnih pesmi. Napetost, ki je vladala med učiteljskim vseh treh dneh, je izključevala vsako uspešno delo in tako se je vse reduciralo le na borno resolucijo, katero je predlagala skupina »U. M. N.« Socialisti so morali podleči, ker so številno šibkejši in se je pokazal še enkrat vpliv nacionalističnih tirad, katerim podležejo kaj radi vsi šoveni. Sprejeta resolucija zahteva: 1) imenovanje z gen. šol. ravnatelja; 2) odobrenje deželnega šolskega zakona, ki sta ga bila svoj čas sprejela mestni svet in deželni zbor Trsta; 3) imenovanje posvetovalne šolske komisije; 4) opustitev šolskega urada v ulici XXX. oktobra. — To bi bilo tedaj vse. Ako se pa bodo vse te točke, ki že same na sebi malo pomenijo, reševale na birokratski način, ki tako rad plaši po uradih gen. civ. komisarijata, potem bo še tista njih mala praktična vrednost izginila in v tržaškem šolstvu bomo ostali gotovo pri starem.

Odprto vprašanje. Zadeva izpitov usposobljenosti, katere rešitev se vsled nesposobnih in konfuznosti naših šolskih faktorjev vleče že dolge mesece, se je v zadnjih dneh tako zapletla, da postaja že vsem nadležna. Najprej seveda oblasti, ki je naletela na kamen, čez katerega je nje polževski korak ne more prenesti; mučna pa je tudi za učiteljstvo, ki nikakor ne more čakati, kdaj se bo gospodi poljubilo rešiti prav in končno veljavno to vprašanje, ki ga ni motriti samo iz moralnih vidikov, ampak pomeni za mlajše tovariše resnično oškodovanje njih najaktualnejših materialnih koristi. Razlika v presojevanju cele zadeve med oblastjo in učiteljstvom tiči v tem, ker bi hotela prva z jezuitskim potvorjenjem pravih dejstev oškodovati učiteljstvo občutno na pravicah, ki mu gredo po starih zakonih, a vse to na korist kolegov iz kraljestva. Tej nameri so se uprle učiteljske organizacije, ki so v zadnjem času zavzele sledeče stališče: Vsa definitivna imenovanja v naših pokrajinah naj se izvršijo na podlagi izpričevala učne usposobljenosti, pridobljenega rednim potom pred izpraševalnimi komisijami naših učiteljskih. (S to zahtevo bi bila preprečena infibracija iz notranjosti kraljestva, kjer teh izpitov ne poznajo in je tedaj učiteljstvo slabše kvalificirano.) Učiteljski kandidati se smejo podvreči rednim izpitom po dopoljenih 2 letih službene prakse; za učiteljstvo iz kraljestva je zahtevali 3 letno prakso. V slučaju definitivnega imenovanja imej učiteljstvo naših pokrajin prednost. Izpiti, ki so se imeli obdržavati v mesecu juliju, naj se prenesejo na jesenski čas. Ker bi pa bili učiteljski kandidati v tej dobi občutno prikrajšani na svojih službenih prejemkih, naj se jim provizorično nakažejo definitivni prejemki z obveznostjo, da se podvržejo rednim izpitom takrat, ko bo šolska oblast končno veljavno rešila celo zadevo. Tudi »Tržaško učit. društvo« je na svojem zadnjem zborovanju razpravljalo o zadevi, a potrebno je, da se za stvar zavzame tudi naša »Zveza«, ki naj določi na zborovanjih meseca avgusta svoje stališče, da tako obvaruje koristi svojih članov in obenem prepreči vsako nečedno zlorabo v našem šolskem življenju.

Za goriško in istrsko učiteljstvo. Delegati učit. društva »U. M. N.« (oddelek za Primorje), zbrani v Trstu dne 20. junija t. l. so sprejeli sledeče sklepe: 1) Prizadete deželne oblasti (istrska in goriška) naj v najkrajšem času uredi ekonomsko stališče istrskega in goriškega upokojenega učiteljsva. 2) Upoštevaajoč neznosne razmere v katere je zašlo učiteljstvo Istre in Goriške, ki ni bilo deležno od 1. maja 1919. sem nobenih poboljškov in skličujoč se na konkordat, sklenjen v januarju 1920, zahteva, da se skliče nemudoma komisija, sestojeca iz odposlancev vlade in pa posameznih učit. organizacij, ki naj uredi prejemke v soglasju s splošnim podražanjem vseh življenjskih potrebščin, a obenem naj se nakažejo učiteljstvu mesečni predjumi v sledeči izmeri: a) 200 L za neoženjene (neomožene); b) 250 L za učitelje (ice) z 1 ali 2 dvema družinskima članoma; c) 300 L za one, ki imajo več ko 2 družinska člana. Toliko definitivna ureditev, kolikor tudi predjumi naj se nakažejo za ves čas od 1. januarja 1920.

Uvrstitev učiteljstva v Jugoslaviji v pragmatiko državnega uradništva. Predlog o ureditvi učiteljskih plač je izgotovljen. Za učiteljstvo bi prišle v pošte tri stopnje, t. j. IV. stopnja, ki zahteva izobrazbo štirih razredov srednje šole ali temu enako, III. stopnja, ki zahteva srednješolsko izobrazbo ali tej enako in še kak izpit, ki je med to in visokošolsko izobrazbo. Četrta stopnja prične s plačo 2.400 dinarjev in se zvišuje na 2.700, 3.000, 3.300, 3.600, 3.900, 4.300, 4.700, 5.100 in vsaka tri leta aktivitetna doklada 960, 1.200, 1.500, ki se računa v pokojnino. — Tretja stopnja prične s 3.000 (akt. d. 1.500), 4.700, 5.100, 5.500 (akt. d. 1.800), 6.000, 6.600. Napredovanje je na prvih štirih stopnjah po dve leti, naprej po tri leta. Druga stopnja prične s 3.600 (akt. d. 1.200) 3.900, 4.300 (akt. d. 1.500), 4.700, 5.100, 5.500 (akt. d. 1.800), 6.000, 6.600, 7.200 (akt. d. 2.100), 7.800, 8.400. Napredovanje se vrši na prvih petih stopnjah po dve leti in naprej po tri leta. Neoženjeni prejemajo za

10% nižjo akt. doklado. Za ženo je določenih 720 in zav sakega otroka 540 din. letno.

† Anton Vovk. — V petek, 9. t. m. je izdihnil v tuk. mestni bolnišnici naš tovariš Anton Vovk, učitelj na slov. privatni šoli pri Sv. Jakobu v Trstu, v starosti komaj 27. let. — Po maturi je služboval nekaj let pri slov. odvetniku dr. Preinerju, nato je stopil v učiteljsko službo na Družbini šoli pri Sv. Jakobu. V svojem času je bil imenovan za voditelja Družbene šole v Korminu, po italijanski okupaciji pa je prišel ponovno v Trst in je poučeval na priv. slovenski šoli pri Sv. Jakobu. — Kakor tisočero drugih, tako je tudi on občutil posledice vojne. Ker je bil šibke narave, je vsled pomanjkanja, ki smo ga bili deležni več ali manj vsi, podlegel bolezni na pljučih. Ali njegova izredna energija, stroga rednost, veselje do življenja in učenja ter upanje v boljšo bodočnost je premagalo bolezni: ozdravel je popolnoma. Toda dolgo ni užival dobrote zdravlja. Naenkrat se je pojavila na njem bolezen na obistih in oslepel je skoraj popolnoma. Moral je v bolnišnico. Čez dva meseca se je vrnil domov skoro ozdravljen in poln nade. Ali že čez nekaj dni, t. j. 6. t. m., se je moral vrniti v bolnišnico, kjer se je njegovo stanje hitro poslabšalo. Zdravniki so konstatirali splošno zastrupljenje in so izjavili, da je njegovo stanje obupno. V groznih mukah je izdihnil čez 4 dni, t. j. v petek, ob 5. pop. Bil je do zadnjega trenutka pri polni zavesti, pozdravil je vse navzoče in prosil zdravnika, naj mu ubrizga morfija. — V nedeljo, 11. t. m. zjutraj ob 10. uri se je vršil pogreb, ki se ga je udeležilo mnogo tovarišev in prijateljev. — Polkojni Anton Vovk je bil izboren učitelj, dobra slovenska duša, skromen in tih; hotel je izkoristiti svoje življenje, z veliko marljivostjo in vnmemo se je poprjel ljubljene predmeta: glasbe. Na konservatoriju Tartini, kjer se je učil na klavir, je dovršil 4. letnik z odliko. V Vramovi šoli za gosli, katero je tudi posejal, je dosegel velike uspehe. — Blagor mu, ki je prestal! — Bratoma tovarišema Ivanu in Karlu ter ostali rodbini naše iskreno sožalje, njemu pa sladak pokoj!

Poročilo o okrajni učit. konferenci, ki se je vršila 9. t. m. pri Sv. Ivanu pride v prihodnji številki našega lista.

Novo učiteljske se otvori prihodnje šolsko leto v Križevcih na Hrvaškem.

Pripravljalni razredi na učiteljskih v Sloveniji odpravljani. Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani je odredilo, da se s šolskim letom 1920-21 odpravijo pripravljalni razredi na vseh državnih in zasebnih učiteljskih, t. j. v Ljubljani, Mariboru in Velikovcu.

Književnost in umetnost.

Razpis nagrade. Odbor Tržaške Glasbene Matice razpisuje tri nagrade za najboljše zborove skladbe (moške ali mešane zборе), in sicer znašajo: I. nagrada L 300, II. nagrada L 200, III. nagrada L 100. Na tečaj se lahko udeležijo vsi jugoslovenski skladatelji v zasednem ozemlju. Vpslane skladbe morajo biti originalne, še netiskane in neobjavljene. Skladbe naj se zaznamujejo s kalcim geslom ali napovedano besedo; pravo ime, stan in prebivališče skladateljevo naj se priložijo v zaprtem ovitku, ki naj nosi na zunanji strani isto geslo ali besedo. Skladbe naj se vpošljejo na naslov Tržaške Glasbene Matice do 1. oktobra 1920. Imena nagrajenih skladateljev se razglasijo dne 15. novembra t. l. in istega dne se odpošljejo tudi nagrade. Nagrajene skladbe preidejo v last Glasbene Matice in se bodo proizvajale na koncertu Tržaške Glasbene Matice v sezoni 1920-21 ter izidejo l. 1921. v tisku. Skladbe, ki se ne bi nagrajale, ki bi pa kljub temu bile dobre za javnost, bi društvo v sporazumu s skladateljem proti primernemu honorarju kupilo v iste namene. Posebno razsodišče obstoječe iz treh strokovnjakov na glasbenem polju bo presojevalo skladbe in določilo nagrade.

Razne vesti.

V Benetkah so otvorili mednarodno razstavo vseh umetnosti.

V Nemčiji so razdelili vse uradništvo v 12 skupin. Ljudskošolski učitelji so v 6. skupini. Temeljne plače so urejene tako, da ima začetnik $\frac{2}{3}$ najvišjih dohodkov. Poviški se vračunavajo vsake 2 leti. Učitelj doseže najvišjo vsoto prejemkov po 18. službenem letu in sicer od 12.000 do 16.650 M. (6. skupina).

Srbski učitelj mora v prošnji za podelitev službene mesta odgovoriti na 20 vprašanj. Šolske oblasti v Srbiji vrlo upoštevajo 11. in 15. točko navedenih podatkov »O delu na književnem polju« in »O delu na kulturnem polju izven šole«. — Uredba je pametna, ker more koristiti narodu, stanu in posameznikom.

Upravna razdelitev države SHS. Ustavni načrt predvideva naslednjo razdelitev države: Cela Jugoslavija naj razpade na pokrajine, te na okruge in ti zopet na srece (okraje). Pokrajin bi bilo 9 in sicer: 1. Slovenija s Prekmurjem; 2. Hrvatska - Slavonija z Medimurjem; 3. Srem in Bačka; 4. Banat; 5. Bosna; 6. Crnagora, Hercegovina in Kotor z okolico; 7. Dalmacija 8. Srbija; 9. Stara Srbija z Macedonijo.

Prof. F. W. Foerster v Monakovem, znamenit pedagog, politik in vseučilišni profesor, je prosil za odpust iz naučne službe. Javnosti naznanja, da bo svoje naučno delo med nemškim narodom nadaljeval na širši podlagi, kadar pride ure, ker današnji duh na nemških vseučiliščih ne daje tal, na katerih bi mogla zrasti nova Nemčija.

Društvo za zgradbo cerkve Sv. Savi, prvemu arhiepiskopu in prosvetitelju srbskemu, je razposlalo tudi med Slovence poziv, naj prispevajo za zgradbo spomen - cerkve. Na nečloveški način so barbari l. 1594. sežgali njegovo telo na polju Vračanju v Beogradu.

Na vseučilišču države Minnesote so ustanovili poseben oddelek, kjer bodo dijake poučevali o jugoslovenskih razmerah. Vodstvo vseučilišča prosi za vzorce slovenske literature. Med njimi omenja pisatelja Fr. Levstika in njegovega »Martina Krpana«.

Jezično vprašanje v čehoslovaških šolah. Dr. Kramar je stavil v razpuščenem parlamentu predlog, naj se v vse šole uvede čehoslovaški jezik kot obvezen predmet. Da ne bi izzvala nevolje pri Nemcih, je večina predlog odklonila. »Prager Tgbl.« je pa preciziral nemško stališče takole: »Najboljša rešitev jezičnega vprašanja bi bil zakon, ki bi odredil, da se mora vsakdo učiti obeh v deželi navadnih jezikov. Kdor ima železno voljo, da se ubrani nacionalne psihoze, bo priznal, da je bil dr. Kramarjev predlog eden najboljših. Ogorčali bi se nad njim morda sami oni Pranemci, ki ne morejo narodu nuditi ničesar boljšega, kakor obrabljene fraze iz predvojnih časov. Drugi bi smatrali Kramarjev predlog za Nemce prijazen, zakaj edino znanje češkega jezika je to, kar manjka Nemcem v tej državi, da se ne morejo uveljaviti tako v vsakem oziru, kakor bi bilo sicer mogoče.«

Javna kvalifikacija učiteljstva v Jugoslaviji. Poverjeništvu za uk in bogočastje v Sloveniji je izdalo točasno naredbo, dokler se ne ustanovi po zakoniti poti stalen zakon. Ravnatelji in nadučitelji večrazrednih šol predložijo koncem vsakega leta službeni popis učiteljstva glede zmožnosti, metode, marljivosti, točnosti in vestnosti, uporabnosti ter vedenja. V vsakem okraju se ustanovi ocenjevalna komisija, ki priobči na podlagi službenega popisa in nadziranj okr. nadzornika vsakemu učitelju poč zaprtim ovojem službeno oceno. Redi so: 1. »prav dobrim«; 2. »dobro«; 3. »zadostno«; 4. »nezadostno«; za vedenje pa: 1. »popolnoma pravilno«; 2. »pravilno«; 3. »manj pravilno«; 4. »nepravilno«. Vedenje se ocenjuje, v kolikor se tiče predstojnika, tovarišev, starišev in otrok; zunaj šole pa, v kolikor je v zvezi z ugledom učit. stanu in z napredkom in razvojem zavoda, na katerem učitelj deluje. Učitelji imajo pravico se pritožiti (v 14 dneh) na višji šolski svet zoper oceno, ki je slabša nego 1. ali 2. red. Prizivna komisija viš. šolskega sveta sestoji iz višjega šol. nadzornika in dveh učiteljev, ki sta nastavljena na javnih ljudskih šolah, ter sta člana viš. šol. sveta.

Piše M. Mž.

Zapiski.

Posrečen poskus. Učenki P. so zmanjkala med odmorom tri peresa. Žalostna mi je to potožila. Ker se tatič ni hotel sam javiti, se je vršila preiskava. Bila pa je brez uspeha, zato pravim: »Tu v razredu smo vsi skupaj večja družba in v tej družbi hočemo biti sami poštenjaki, zato nočemo tatu med seboj. Ako hoče tisti, ki je vzel peresa, ostati med nami, naj jih vrne. Nihče ga ni videl, ko jih je ukradel, naj jih tudi vrne, ko ga ne bo nihče videl. Prinese naj jih na mojo mizo, ko ne bo nikogar v šoli!«

Čez tri dni so bila peresa na katedru. Ko sem jih pokazal učencem, je šel veseli smeh in šepet po razredu in gotovo je bilo tudi srce spokornega veselo. Za tatiča nisem izvedel. Dogodek so učenci z veseljem opisali za šolsko nalogo.

Nemarneži v razredu. V svojih gostih službah sem prišel na marsikatero šolo, kjer mi je moj prednik, včasih tudi prednica, predstavil v razredu, tu večje tam manjše, število nenadarjenih, lenih in zamiknih učencev. Tudi redi v katalogu in zamude v razrednici, so me hotele o tem prepričati. Včasih je tudi zunanost učencev prispevala, da bi verjel. A nikdar nisem verjel, vselej sem se sam prepričal. Pri-

blizal sem se tem nepridipravom sedaj na ta, sedaj na oni način in prav pogosto sem videl, da so moji predniki in prednice prezgodaj obupali nad njimi in jih pustili — »sedeti«. Baš »sedenje« jih je pa še bolj zanemarilo! Največ sem opraviil z dobroto, hvalo, prijaznostjo in ljubeznijo. S tem pač, česar taki »nemarneži« pogrešajo največkrat že doma. Pazil sem vedno na nje z vso pozornostjo; oni so največkrat brisali tablo, delili zvezke, bili vprašani itd. Kmalu so dobili veselje do šole, število njihovih zamud se je zmanjšalo, začeli so slediti pouku in včasih prekosili svoje součence.

Paziti pri čitanju in pravilno čitati naučimo učence najlažje s tem, da kritizira, ko neha čitati, vsak učenec sam sebe, na napake pa, ki jih je sam prezrl, naj ga opozorijo njegovi součenci. Dobro upliva na učenca, če povemo tudi dobre strani njegovega čitanja.

Vredno je pomisliti! Večerjal sem v gostilni sam s svojimi mislimi. Kar me je zdramil precej glasen govor pri tretji mizi. Mlad, nepoznan mož iz sosedne občine je pripovedoval svojemu sopivcu, da rabi njihov učitelj šolarje po cele dopoldneve pri popravljanju šolskega vrta. »Delati jih lahko učim doma,« povdarja, »toda, če izostanejo radi domačega dela, dobim opomin ali celo kazen.« Na to je še pripovedoval o šolski veselici in njenem računu. Spomnil sem se pri tem, da pravi Pribič v svoji knjigi »Obiteljski večeri«, da so šolske prireditve težko delo, katerega ne odtehta uspeh; ljudje pa pogosto mislijo, da ima učitelj od njih gnotni dobiček.

Nasvet poklicanim. Učitelji in učiteljice za silo, kakršnih je več nameščenih v zasednem ozemlju; pa tudi oni, ki so jeseni ali pred kratkim maturirali ali imajo vojno maturo, naj bi vsaj nekaj časa hospitirali in nastopali pri starejšem učitelju, najbolje na taki šoli, na kakršno bodo nameščeni. O nastopih naj bi se vršila konferenca podobno kakor na učiteljskem. Voditelji naj bi jih uvedli tudi v strokovno literaturo in v uradno poslovanje. Starejši učitelji, ki bi hoteli uvesti omenjene mlade tovariše in tovarišice v šolsko prakso, naj bi se sami zglasili in dobili naj bi za to primerno nagrado. Tudi strokovni tečaj med počitnicami, bi dobro došel omenjenim učnim močem.

Za čevljarja se je treba dobro učiti, zakaj usnje je drago; toda še dražja nam je naša mladina in šola, zato ne moremo in ne smemo pustiti, da bi se delali z njo poizkusil! Drag pa nam je tudi ugled našega stanu!

Naša ljubezen do razpadle »domovine«. Na novem službenem mestu sem pregledoval šolarsko knjižnico. Našel sem v njej precejšnje število knjig o Habsburžanih, ki pa so bile popolnoma čiste in nepokvarjene; drugim knjigam pa se je žal preveč poznalo, da so se mnogo čitale.

Ljudi lahko prisilimo v to in ono, lahko jih kupimo, src pa ni mogoče ne prisiliti, ne kupiti!

Neki inženir iz Švice, sin ljudskošolskega učitelja, ki je pred vojno živel dalje časa med Slovenci in se je zelo zanimal za nas, me je nekoč vprašal, zakaj se ne sliši nikdar med nami peti cesarske pesmi.

Odgovoriti mu ni bilo težko. Le ljubezen rodi ljubezen.

Nadaljevalni tečaj oz. ponavljalna šola se pogosto poldcenjuje, dasi je najvažnejša, ker so v njej najstarejši učenci; pri teh se lahko doseže največ uspeha v vzgoji in pouku za življenje. Da je temu tako, je eden glavnih vzrokov ta, da se puščajo v ponavljalni ali nadaljevalni razred učenci, ki niso v vspehom obiskovali šest let šole, čemur je vzrok na kmetih največkrat slab obisk. Taki nesposobni »ponavljalci« so potem ovira pri ponavljanju snovi in radi njih se ne more nadaljevati z novo. Sposobnim učencem in učitelju pa mine veselje in postane dolgčas. Ponavljalni razred, ki je najvažnejši na ljudski šoli, postane zato nepriljubljen učencem in učitelju. Neki okrajni šolski svet je rad dovoljeval šolsko odajšavo tako, da so nesposobni učenci prestopili v ponavljalni oz. nadaljevalni razred ter tako hodili le enkrat ali dvakrat na teden v šolo. To je bilo krivo in protipostavno. Če se že kateremu učencu dovoli skrčen šolski pouk, naj ga obiskuje v razredu oz. oddelku, kjer je bil nazadnje.

Tit. Učitelj, ki se vprašuje po pouku, je-li vzgajal in poučeval tako, da se je splečalo priti otrokom uro daleč v šolo in sedeti v zatohli sobi, se mi zdi podoben cesarju Titu, ki je tožil zvečer svojim prijateljem, da je izgubil dan, če ni naredil nič dobrega onega dne.